

24.3.2009

Dnro 3009/4/07

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Leena-Maija Vitie

Varkauden terveystoimi ei menetellyt lainmukaisesti asiakirjojen luovuttamisessa

1

KANTELU

Kantelija arvosteli 8.10.2007 saapuneessa kirjeessään Varkauden terveyskeskuksen ja sairaalan menettelyä asiakirjojen luovuttamisessa.

Kantelija pyysi kirjallisesti jäljennöksiä äitiään koskevista potilasasiakirjoista tämän kuolinpäivältä, mutta hänelle vastattiin, että hänellä ei ollut pätevää syytä asiakirjojen saamiseen. Kantelija huomautti, että tämä on ristiriidassa sen kanssa, että hänelle oli aikaisemmin annettu puhelimesta hänen pyytämänsä tiedot.

3

RATKAISU

3.1

Selvitykset

Varkauden terveyskeskuksen johtavan lääkärin A:n mukaan kantelija oli puhelimitse häneen yhteydessä tiedustellen äitiään koskevia sairauskertomustietoja, jotka koskivat tämän käyntiä Varkauden sairaalan ensiapupoliklinikalla. A totesi tuossa yhteydessä, että sairauskertomusten luovutuspyyntö tulee osoittaa Varkauden sairaalan johtavalle lääkärille B:lle.

A:n mukaan hän luki edellä mainitun puhelinkeskustelun aikana kantelijalle tämän äidistä tehdyn sairauskertomusmerkinnän, jota pyyntö koski. A:n mielestä hänellä oli oikeus keskustella kantelijan kanssa tämän äidin hoitoon liittyneistä asioista, koska potilasasiakirjoissa ei ollut kieltoa tietojen luovuttamisesta lähiomaiselle. A sai 14.6.2007 kantelijalta sähköpostiviestin, jossa tämä halusi myös jäljennöksen äitiään koskevista merkinnöistä kyseiseltä päivältä. Tämän pyynnön A siirsi lomansa jälkeen 9.7.2007 B:lle, jonka toimivaltaan tietojen antaminen sairaalan osalta kuului. Erillisen vastauksen lähettämistä kantelijalle A ei pitänyt tarpeellisena, koska hän oli jo puhelinkeskustelun yhteydessä kertonut tälle, että tietojen saamista koskevat asiat kuuluvat sairaalan johtavan lääkärin ratkaistaviksi.

Varkauden sairaalan johtavan lääkärin B:n mukaan hän sai 12.7.2007 kantelijalta sähköpostiviestin, jossa tämä pyysi jäljennöksiä äitiään koskevista potilasasiakirjoista. B vastasi kantelijalle 10.8.2007 todeten, että tämä ei ollut ilmaissut potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain vaatimaa perus-

teltua syytä asiakirjojen luovuttamiselle. Jatkotoimenpiteiden osalta B kehotti kantelijaa ottamaan yhteyttä potilasasiamieheen.

Kantelija lähetti B:lle uuden pyynnön 8.10.2007 perustellen sitä epäilyllä hoitovirheestä. B vastasi pyyntöön 18.10.2007 kieltäytyen lähettämästä asiakirjoja, koska kantelijan äidin potilasasiakirjoissa ei ollut merkintää siitä, että tietoja saa antaa omaisille. Samalla B ilmoitti kantelijalle, että hoitovirhettä koskevan asian voi laittaa vireille myös ilman potilasasiakirjoja, ja ohjasi hänet jälleen ottamaan yhteyttä potilasasiamieheen.

3.2

Oikeusohjeet

Suomen perustuslain (731/1999) 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

Potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992, jäljempänä potilaslaki) 13 §:n (653/2000) mukaan potilasasiakirjoihin sisältyvät tiedot ovat salassa pidettäviä. Terveystieteiden ammattihenkilö tai muu terveydenhuollon toimintayksikössä työskentelevä taikka sen tehtäviä suorittava henkilö ei saa ilman potilaan kirjallista suostumusta antaa sivulliselle potilasasiakirjoihin sisältyviä tietoja. Sivullisella tarkoitetaan muuta kuin asianomaisessa toimintayksikössä tai sen toimeksiannosta potilaan hoitoon tai siihen liittyviin tehtäviin osallistuvia henkilöitä. Salassapitovelvollisuus säilyy palvelusuhteen tai tehtävän päättymisen jälkeen.

Lähtökohtaisesti salassapitovelvollisuus potilastietojen suhteen jatkuu myös henkilön kuoltua.

Edellä esitetyn estämättä kuolleen henkilön elinaikana annettua terveyden- ja sairaanhoitoa koskevia tietoja saadaan kuitenkin potilaslain 13 §:n 3 momentin 5 kohdan mukaan antaa perustellusta kirjallisesta hakemuksesta sille, joka tarvitsee tietoja tärkeiden etujensa tai oikeuksiensa selvittämistä tai toteuttamista varten siltä osin kuin tiedot ovat välttämättömiä etujen tai oikeuksien selvittämiseksi tai toteuttamiseksi. Luovutuksensaaja ei saa käyttää tai luovuttaa tietoja edelleen muuhun tarkoitukseen.

Lainkohtaa koskevan hallituksen esityksen (HE 181/1999) mukaan tietojen saamiseen tulee olla objektiivisesti perusteltavissa oleva ja olennaisena pidettävä intressi. Tietojen luovuttaminen voi tulla kysymykseen esimerkiksi, jos vainajan lähiomainen haluaa selvityttä, liittykö vainajan kuolemaa edeltäneeseen hoitoon hoitovirhe.

Tietojen luovuttamisessa noudatettavasta menettelystä säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999, jäljempänä julkisuuslaki). Jos virkamies kieltäytyy antamasta pyydettyjä tietoja, hänen on julkisuuslain 14 §:n 3 momentin mukaan 1) ilmoitettava tiedon pyytäjälle kieltäytymisen syy, 2) annettava tieto siitä, että asia voidaan saattaa viranomaisen ratkaistavaksi ja 3) tiedusteltava asian kirjallisesti vireille saattaneelta tiedon pyytäjältä, haluaako hän asian siirrettäväksi viranomaisen ratkaistavaksi.

Tiedon saantia koskeva pyyntö on käsiteltävä viivytyksettä ja tieto julkisesta asiakirjasta on annettava mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään kahden viikon kuluessa siitä, kun viranomaisen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön. Jos pyydettyjä asiakirjoja on paljon tai niihin sisältyy salassa pidettäviä osia tai jos muu niihin rinnastettava syy aiheuttaa sen, että asian käsittely ja ratkaisu vaativat erityistoimenpiteitä tai muutoin tavanomaista suuremman työmäärän, asia on ratkaistava ja tieto julkisesta asiakirjasta annettava viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun viranomaisen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön.

3.3

Arviointi

Saadun selvityksen mukaan Varkauden sairaalassa laadittujen potilasasiakirjojen luovuttamisesta päättäminen kuului sairaalan johtavalle lääkärille B:lle. Kantelijan pyynnön saatuaan B kieltäytyi antamasta kantelijalle hänen pyytämiään tietoja ja ilmoitti hänelle kieltäytymisensä syyt. Sen sijaan B ei selvityksen mukaan tiedustellut kantelijalta julkisuuslain 14 §:n 3 momentin mukaisesti, halusiko hän asian siirrettäväksi viranomaisen ratkaistavaksi saadakseen asiassaan valituskelpoisen päätöksen. Viranomaisella tarkoitetaan tässä sitä viranomaista, jonka hallussa asiakirja on eli tässä tapauksessa Varkauden terveystoimea.

Katson, että B ei menetellyt viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain mukaisesti, kun hän ei kieltäytyessään antamasta kantelijalle hänen pyytämiään tietoja huolehtinut siitä, että kantelija saa valituskelpoisen päätöksen. Kantelijan asiakirjapyynnön käsittelyssä ei tältä osin toteutunut hänen perustuslaissa turvattu oikeutensa saada asiansa käsiteltyksi asianmukaisesti.

Kuolleen henkilön elinaikana annettua terveyden- ja sairaanhoitoa koskevien tietojen luovuttaminen edellyttää potilaslain mukaan perusteltua kirjallista hakemusta. Katson, että Varkauden terveyskeskuksen johtavan lääkärin A:n olisi ennen tietojen antamista tullut ohjata kantelija tekemään potilaslain mukainen hakemus.

Johtava lääkäri A perusteli kantelijan äidin potilastietojen antamista sillä, että potilasasiakirjoissa ei ollut kieltoa tietojen luovuttamisesta lähiomaiselle. Johtava lääkäri B taas katsoi, että tietoja ei voinut antaa, koska kantelijan äidin potilasasiakirjoissa ei ollut merkintää siitä, että tietoja saa antaa omaisille. Tämän osalta totean, että tietojen saaminen kuolleen henkilön elinaikaisesta terveydentilasta perustuu potilaslain 13 §:n 3 momentin 5 kohdan säännökseen, jolloin potilaan elinaikanaan antaman suostumuksen merkitys ei tule arvioitavaksi.

Olen ratkaisukäytännössäni katsonut hyvään hallintoon kuuluvan, että viranomaisille osoitettuihin kirjeisiin vastataan asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä. Olen lähtökohtaisesti pitänyt hyvän hallinnon näkökulmasta suotavana, että kirjeeseen vastataan kirjeellä. Tähän nähden olisi ollut asianmukaista, että kantelijan A:lle lähettämän asiakirjapyynnön siirtämisestä olisi ilmoitettu hänelle.

Totean lopuksi, että julkisuuslain mukainen tietopyyntö ja hallintokantelun vireillepano ovat toisistaan riippumattomia toimia. Viranomaisen ei voi kieltäytyä toimittamasta pyydettyjä tietoja sillä perusteella, että tietoa pyytäneellä on mahdollisuus tehdä menettelystä hallintokantelu ja saada sitä kautta selvitystä asiassa. Pidän tämän tyyppistä ohjausta hyvän hallinnon vastaisena.

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.3 esittämäni käsityksen lainvastaisesta menettelystä tapahtuma-aikaan Varkauden sairaalan johtavana lääkärinä toimineen B:n tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän hänelle jäljennöksen tästä päätöksestäni.

Kiinnitän samalla Varkauden terveyskeskuksen johtavana lääkärinä toimineen A:n huomiota vastaisen varalle potilaslain edellyttämään kirjalliseen hakemukseen luovutettaessa kuolleen henkilön elin-aikaisia terveystietoja. Tässä tarkoituksessa lähetän hänelle jäljennöksen tästä päätöksestäni.

Lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni myös Varkauden terveystoimelle siinä tarkoituksessa, että kantelijan tietopyyntö käsitellään julkisuuslain 14 §:n 3 momentin mukaisesti. Pyydän terveystoimea ilmoittamaan minulle kantelijan tietopyynnön käsittelystä.

Pyydän Varkauden terveystoimea selvittämään myös, miten terveystoimessa on varmistuttu siitä, että asiakirjojen luovuttamisesta päättävä henkilö tuntee luovuttamiseen liittyvän lainmukaisen menettelyn, jotta tässä päätöksessä kuvatun kaltainen virheellinen menettely ei toistuisi.

Pyydän terveystoimea ilmoittamaan minulle kantelijan tietopyynnön käsittelystä ja toimittamaan pyydetyn selvityksen 13.5.2009 mennessä.

Muilta osin asiassa ei ole ilmennyt aihetta epäillä lainvastaista menettelyä tai velvollisuuden laiminlyöntiä.